

ЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

IMPORTANCE OF THE FOREIGN LANGUAGE IN ENSURING OF THE RULE OF LAW

У статті висвітлено значення знання іноземної мови для практичної реалізації верховенства права. Розкрито закріплення верховенства права в окремих актах. Зазначено, що роль володіння іноземною мовою у реалізації принципу верховенства права полягає у здійсненні комунікації між юристами, наданні можливостей правознавцям у реалізації свого потенціалу у співпраці з іноземними партнерами, правильному застосуванні норм міжнародного права тощо. Зроблено висновок, що з огляду на останні тенденції глобалізації та євроінтеграції реальним фактором забезпечення верховенства права є знання іноземної мови, зокрема англійської.

Ключові слова: іноземна мова, верховенство права, професійне навчання, євроінтеграція, глобалізація.

В статье освещено значение знания иностранного языка для практической реализации верховенства права. Раскрыто закрепление верховенства права в отдельных актах. Отмечено, что роль владения иностранным языком в реализации принципа верховенства права заключается в осуществлении коммуникации между юристами, предоставлении возможностей правоведам для реализации своего потен-

циала в сотрудничестве с иностранными партнерами, правильном применении норм международного права. Сделан вывод, что с учетом последних тенденций глобализации и евроинтеграции реальным фактором обеспечения верховенства права является знание иностранного языка, в частности английского.

Ключевые слова: иностранный язык, верховенство права, профессиональное обучение, евроинтеграция, глобализация.

The importance of the foreign language skills for practical implementation of the rule of law is highlighted. The consolidation of the rule of law in separate acts is discovered. It is noted that the role of the foreign language in realization of the rule of law lies in implementation of communication between the lawyers and giving them a possibility to realize their potential in cooperation with foreign partners, correct application of the international law and so on. It is concluded that in accordance with the recent trends of globalization and European integration, the real factor of the rule of law ensuring is knowledge of the foreign language, especially English.

Key words: foreign language, rule of law, professional training, European integration, globalization.

УДК 372.881.1

Тимощук І.В.,

канд. пед. наук,

доцент кафедри мовної підготовки

і комунікації в публічному управлінні

Національної академії

державного управління

при Президентіві України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

2016 рік Указом Президента України № 641/2015 від 16.11.2015 оголошено Роком англійської мови в Україні [5]. Таке рішення пов'язано із тим, що Україна чітко визначила курс на євроінтеграцію. Сказане підтверджується підписанням Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони [9], а також виконанням Україною низки заходів, спрямованих на реалізацію цієї угоди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання вивчення ролі іноземної мови у професійній підготовці майбутніх фахівців різних спеціальностей було предметом наукового інтересу таких учених, як Я.В. Булахова, М.М. Галицька, Л.І. Довгань, Н.В. Коротка, Н.В. Логутіна, В.В. Марчук, Л.Л. Петльована, М.Л. Писанко, О.І. Тернова, Н.М. Тимощук, Г.В. Турчинова та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас аналіз наукових досліджень свідчить, що у працях вказаних науковців досліджувались загальнонаукові проблеми сучасної педагогіки та особливості мовної підготовки у процесі здобуття вищої освіти. Питання ролі іноземної мови у забезпеченні верховенства права не були безпосереднім предметом наукового інтересу науковців.

Метою статті є встановлення впливу володіння іноземною мовою на практичне здійснення принципу верховенства права.

Виклад основного матеріалу. Через євроінтеграцію для українців став реальністю безвізовий режим з країнами Європейського Союзу, а отже, і свобода пересування.

Інтеграція у європейський простір надає можливість для здобуття освіти у навчальних закладах країн Європейського Союзу і для реалізації права на освіту та інформацію.

Необхідно розуміти, що на реалізацію цих прав людини впливають не лише юридичні, організаційні та фінансові чинники, але й необхідність володіння спільною мовою.

Традиційно склалось, що мовою міжнародного спілкування є англійська мова.

Можна стверджувати, що знання англійської мови є фактором, який безпосередньо впливає на реальність таких прав та свобод людини, як право на освіту, на інформацію та свободу переміщення. Отже, знання іноземної мови – це фактор реального забезпечення верховенства права.

За умов глобалізації всіх сфер суспільного життя проблема мотивації у вивченні іноземних мов стає надзвичайно актуальною. Глобалізація означає, що постійно зростає роль особистих контактів людей, а отже, і вербальної комуніка-

ції, зокрема і міжнаціональної, яка вимагає знання іноземної мови. Іноземні мови стають одним з головних чинників як соціально-економічного, так і загальнокультурного прогресу суспільства. Іноземна мова відіграє значну роль у формуванні особистості та підвищенні рівня освіти, адже з її допомогою можна отримати безпосередній доступ до духовного багатства іншої країни, отримати можливість безпосередньої комунікації з представниками інших народів. Тому не дивно, що останнім часом в нашій країні істотно зріс інтерес до іноземних мов, зокрема англійської мови. Тепер знання двох і більше мов – це безсумнівний атрибут будь-якої сучасної високоосвіченої людини. Політичні та соціально-економічні зміни в Україні, її прагнення активно та плідно співпрацювати із європейськими країнами істотно вплинули на розширення функції іноземної мови як предмета і спричинили до переосмислення мети, завдань і змісту вивчення іноземних мов. Нове політичне становище, розширення міжнародного співробітництва та міжнародних контактів вимагають сьогодні глибокого володіння іноземною мовою. Все це істотно підвищує престиж предмета «Іноземна мова» як навчальної дисципліни [3, с. 33].

З розширенням міжнародної співпраці у всіх сферах нашого життя сучасний фахівець з вищою освітою повинен володіти високим рівнем мовної підготовки для своєї професійної діяльності та подальшого професійного зростання на основі вітчизняних і зарубіжних досягнень, обміну досвідом з іноземними колегами.

У сфері надання юридичних послуг сьогодні спостерігається посилення конкуренції, що змушує юридичні компанії та окремих юристів пропонувати клієнтам широкий спектр послуг. З приходом на вітчизняний ринок зарубіжних партнерів стають затребуваними юридичні послуги саме мовою, яка зручна для цих партнерів, тому вже нікого не дивує, що роботодавці серед основних вимог до претендентів на посаду юриста висувують знання іноземної мови.

Навіть відмінне знання законодавства не гарантує особі розуміння англійських юридичних документів. Тому перше, що необхідно юристу – це володіння спеціальними юридичними термінами. Це допоможе уникнути помилок і неточностей перекладу, які, зрештою, можуть спричинити великі фінансові втрати і навіть міжнародні конфлікти. Знання професійної термінології надасть юристу неоціненну допомогу в складанні та веденні юридичної та фінансової документації, перекладах її з української іноземною, в листуванні з іноземними клієнтами.

Підвищення якості володіння іноземною мовою фахівця – це озброєння його знаннями, практич-

ними вміннями і навичками, які дозволять йому використовувати іноземну мову як засіб інформаційної діяльності, систематично доповнювати свої професійні знання, покращувати якість професійного спілкування.

Щоб успішно вирішувати такі завдання, необхідно тісно пов'язати весь процес навчання з умовами та змістом майбутньої інформаційної діяльності фахівця. Тобто весь процес навчання повинен бути максимально наближений до реальної професійної діяльності фахівця з використанням іноземної мови як засобу інформаційної діяльності, професійного спілкування (безпосереднього (усне мовлення) або опосередкованого (читання)).

Це потребує вирішення таких завдань:

- виявлення комунікативних потреб фахівця під час використання іноземної мови, визначення видів, сфер, тем, типових ситуацій іншомовного спілкування фахівця;
- визначення номенклатури комунікативних завдань, які забезпечують реалізацію комунікативного наміру фахівця;
- конкретизація мовного матеріалу, необхідного для реалізації комунікативних намірів фахівця.

Найчастіше фахівцю доводиться використовувати іноземну мову в навчально-професійній сфері (72,8% опитаних), дещо рідше фахівці використовують іноземну мову в культурних і побутових сферах спілкування (відповідно 17,8% та 15,3%). Мало використовується іноземна мова у сфері суспільно-політичного спілкування (3,1%) і майже не використовується у сфері спілкування адміністративного [2, с. 173–174].

Крім знання спеціальної лексики, вивчення професійної іноземної мови для юриста обов'язково включає розмовні навички. Вони стануть у нагоді під час ведення переговорів із зарубіжними контрагентами, відстоювання інтересів своєї компанії в різних судах (міжнародних), під час спілкування із зарубіжними колегами. Навички читання іноземними мовами допоможуть у сприйнятті різних документів, у читанні фахової літератури. Володіння іноземною мовою необхідне юристу для доповнення своїх знань у галузі міжнародного та національних торгового і комерційного права, правозастосовного порядку в різних країнах.

Завдання формування у студентів-юристів професійно орієнтованої лексичної обізнаності на сучасному етапі полягають у такому:

- у розвитку вміння і швидко застосовувати за різних обставин мислення студента;
- у формуванні навичок використовувати синонімічну сукупність іноземної мови;
- у розвитку мовної здатності добре і швидко міркувати, зіставляти різні думки, всебічно зважувати їх, роблячи певні висновки;

– у поглибленні вмінь передбачення закономірностей розвитку і закінчення явищ і процесів у природі й суспільстві під час читання юридичних текстів іноземною мовою, зокрема англійською, сприйняття на слух;

– у поглибленні навичок самостійної роботи з текстом за фахом, у вдосконаленні вміння до самонавчання;

– у розвитку комунікативних здібностей [8, с. 190].

Важливість верховенства права характеризується його впливом на розвиток суспільства та держави. Верховенство права перебуває під загрозою в усьому світі, зокрема і в Україні, для якої питання розвитку державності є надзвичайно актуальним.

В Україні та більшості країн світу людина, її права та свободи проголошуються найвищою соціальною цінністю. Саме цей принцип диктує спрямованість діяльності держави. Закріплення цього принципу демонструє прагнення нашої держави будувати свою правову систему на основі принципів, що визнаються фундаментальними для будь-якого демократичного суспільства вже протягом кількох століть.

Верховенство права проголошено ст. 8 Конституції України, яка прямо не розкриває його зміст, але настановлює на певні його ознаки. Так, у Конституції сказано: «В Україні визнається і діє принцип верховенства права». У цій же статті Основного закону констатується, що Конституція має вищу юридичну силу в державі, а її норми є нормами прямої дії [1].

У ст. 3 Статуту Ради Європи, до якого Україна приєдналася 31 жовтня 1995 року закріплено: «Кожний член Ради Європи обов'язково має визначити принципи верховенства права» [7]. Проте Статут також не дає чіткого визначення цього принципу, лише саме формулювання та зміст статті констатує, що верховенство права, на думку авторів цього документу, нерозривно пов'язане, по-перше, із правами людини, а по-друге, із принципами, які покладені в основу створення Ради Європи.

Найширше визначення змісту поняття верховенства права міститься у Плані дій «Україна – Європейський Союз: Європейська політика сусідства», схваленому Кабінетом Міністрів України 12 лютого 2005 року. Так, у цьому акті верховенство права пов'язується із демократичними принципами, законним врядуванням, правами людини і основоположними свободами, принципами вільної ринкової економіки, боротьбою з корупцією,

боротьбою з різними формами транснаціональної організованої злочинності й тероризмом, сприянням сталому розвитку і ефективній багатосторонності [4].

У рішенні Конституційного Суду України від 02.11.2004 р. у справі № 1 33/2004 сказано: «Верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які мають містити ідеї соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Усі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка відображена в Конституції України. Таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, може обмежувати свободу та рівність особи» [6].

У зазначеному рішенні закріплено розмежування права та закону, встановлено взаємозв'язок права з іншими регуляторами суспільних відносин. Однак, на жаль, не надано визначення верховенства права.

Тому можна припустити, що роль володіння іноземною мовою у реалізації принципу верховенства права полягає у здійсненні комунікації між юристами, у наданні можливостей правознавцям для реалізації свого потенціалу (зокрема, у співпраці з іноземними партнерами), у правильному застосуванні норм міжнародного права тощо.

Висновки. Отже, всі зазначені документи не дають чіткої дефініції цьому поняттю, але, окреслюючи зміст цього поняття, пов'язують його із розвитком таких публічно-правових інститутів, як державне забезпечення прав людини, верховенство норм Конституції тощо. З огляду на різноманітність підходів можна зазначити, що верховенство права – це збірний термін, що означає найважливіші аспекти демократичного правління.

Верховенство права має бути не лише декларативним принципом, але й практичним інструментом. З огляду на останні тенденції глобалізації та євроінтеграції реальним фактором забезпечення верховенства права є знання іноземної мови, зокрема англійської.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Коротка Н.В., Тернова О.І. Іноземна мова в професійній діяльності фахівця-юриста. Водний транспорт. 2012. № 3(15). С. 173–176.

3. Косинская Е.В. Роль мотивации в изучении иностранного языка. Территория науки. 2015. № 5. С. 33–37.

4. План дій «Україна – Європейський Союз»: Європейська політика сусідства: схвалено Кабінетом Міністрів України 12.02.2005. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_693.

5. Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні: Указ Президента України № 641/2015 від 16.11.2015. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560>.

6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду

України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004 р. № 15 рп/2004 у справі № 1 33/2004. Офіційний вісник України. 2004. №. 45. Ст. 2975.

7. Статут Ради Європи від 05.05.1949 р. Зібрання чинних міжнародних договорів України. 2006. № 5. Кн. 2. Ст. 1270.

8. Тимощук Н.М., Довгань Л.І. Формування професійних якостей майбутніх юристів у процесі вивчення іноземних мов. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. 2013. № 23. С. 190–196.

9. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2013/0290/COM_COM\(2013\)0290\(PAR2\)_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2013/0290/COM_COM(2013)0290(PAR2)_EN.pdf).